

прогаяти нашу присутність в світі, віддавши першість недостатнім можливостям, щоб бути почутим в своїй індивідуальній буттєвості.

Оксана Жидкова

Харківський національний університет радіоелектроніки,
м. Харків

КОСМОПЛАНЕТАРНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Сьогодні все більший інтерес викликає проблема розгляду людини і її екології у космопланетарному вимірі. Космопланетарні аспекти взаємодії людини і природи відображають багато глобальних проблем сучасності, ряд із яких носить як соціальний, так і природний характер. Проблема взаємодії людської діяльності й умов життя на Землі була досліджена міжнародним інститутом життя (Institut de la vie). У результаті проведених досліджень був зроблений висновок про те, що практично будь-яка форма науково-технічної діяльності людини, якщо вона проводиться без достатнього контролю громадськості, погрожує катастрофічними наслідками і для організму людини, і для самої біосфери, а отже і для суспільства і світу в цілому.

Нового значення набуває поняття антропоного принципу [1, с.93], що підтверджує нерозривний зв'язок самої можливості існування локального спостерігача і космічних властивостей універсума, що еволюціонує. Активно ведуться дослідження, присвячені діалектиці природи, зв'язкам природи як світового цілого із соціально-природною еволюцією людини, антропокосмічними аспектами його буття (А.Д. Урсул, В.П. Казначеев, Е.А. Спирін, І.Т. Фролов, М.М. Моїсєєв та ін.). Виникає необхідність у розробці нового підходу в розумінні взаємовідносин між людиною, суспільством і природою в цілому. Можна говорити про становлення космічної антропології, що припускає можливість усвідомлення людством свого органічного, нерозривного і дієвого зв'язку з усім Космосом.

В історії вітчизняної і зарубіжної філософської думки є свої традиції, що відбивають синтез загальнонаукових, природничонаукових і культурологічних підходів до дослідження космічного виміру людини. Це, на сам перед, космізм (який як напрямок сформувався в другій половині ХІХ ст.); роботи французького філософа Тейяра де Шардена; дослідження вітчизняного науковця В.І. Вернадського та ін. Всі вони, безсумнівно, зробили суттєвий вплив на формування наших сучасних уявлень про людину.

Зараз людство вступає в нову епоху свого розвитку, воно розглядається як потужний чинник еволюції Всесвіту, де наростають процеси нестабільності (І. Пригожин). Створення нового наукового напрямку – синергетики дало можливість по-новому глянути на процеси розвитку в оточуючому нас світі, «уявити світ як самоорганізований універсум, у якому розмаїтість і ускладнення обумовлені саме процесами самоорганізації його систем. У зв'язку з цим якісно змінюється наукова картина світу, виникає новий науковий світогляд, фундаментальною основою якого виступають ідеї самоорганізації і глобальної еволюції» [2, с.51].

Необхідність розвитку такого нового напрямку, як космічна антропологія диктується тією обставиною, що при такому планетарному розгляді людини можливий перехід до нової системи цінностей, що припускає неодмінний пріоритет природних чинників як умови дійсного вирішення космопланетарних проблем, що стоять перед людиною. Виникає необхідність удосконалювати наукові методи, що дозволяють розкрити сутність антропоного принципу. У природознавстві найбільш успішним досягненням у цьому плані можна назвати принцип додатковості Бора, принцип непевності Гейзенберга, що впливає з попереднього принципу, й інші універсальні узагальнення. [3, 145]. Принцип додатковості може бути поширений на дослідження нерозривного зв'язку (усеєдності) людини й універсума. У цьому розумінні його можна позначити як «принцип космічного доповнення» [4, с.130]. Суть полягає у тому, що будь-яке масштабне дослідження явищ фізичного світу необхідно погоджувати з відповідними дослідженнями, «живої речовини» і людини як розумної форми життя. І саме в цьому розумінні в даний час цей принцип починає втілюватися в дослідженнях по космічній антропології.

Космічна антропологія допоможе нам прояснити ту небезпеку, що чекає нас у найближчому майбутньому і знайти альтернативні шляхи розвитку, на яких їх можна уникнути.

Розум, що виникнув на планеті, не може зробити світовий еволюційний процес керованим, але як справедливо відзначив М.М. Моїсеєв, «ймовірно в наших силах зрозуміти й організувати систему впливів на природні і суспільні процеси так, щоб забезпечити бажані тенденції розвитку або перебороти можливі кризи» [5, с.87]. Необхідно усвідомити, що ідея про те, що в один прекрасний день космос буде раціонально управлятися людським розумом є утопічною. Коли людина почне мислити себе в космопланетарному аспекті, перед її розумом відкриються нові можливості.

Спроможність передбачати й оцінювати результати своїх дій дозволили людині вже в початковий період свого «розумного життя» забезпечити стабільність свого організму і тієї частини біосфери, в якій вона існувала. Зараз людству дається шанс забезпечити стабільність системи «Всесвіт – людина». Враховуючи, що ця система вкрай нестійка, то будь-яка можливість її стабілізації, забезпечення узгодженого розвитку суспільства з можливостями біосфери, тобто забезпечення їх коеволюції, є надзвичайно важливим чинником для подальшого життя людини на Землі. Тому, на наш погляд, усвідомлення загальнопланетарної єдності людини і природи ляже в основу цивілізації ХХІ століття.

1. Казначеев, В.П., Спиринов, Е.А. *Космопланетарный феномен человека: Проблемы комплексного изучения [Текст]* / В.П. Казначеев, Е.А. Спиринов. – Новосибирск : Наука. Сиб. отд-ние, 1991. С. 89-103; 2. Рузавин, Г.И. *Концепция современного естествознания [Текст]* / Г.И. Рузавин. – М., Юнити, 2007. – 287 с.; 3. Гейзенберг, В. *Физика и философия. Часть и целое [Текст]* / В. Гейзенберг. – М., Наука, 1989. – 400 с.; 4. Коркунова, О.В. *Эволюционная антропология Тейяра де Шардена* / О.В. Коркунова // *Известия Уральского госуд ун-та.* – 2004. – №32. – С. 129-137; 5. Моисеев, Н.Н. *Судьба цивилизации. Путь разума [Текст]* / Н.Н. Моисеев. – М.: Яз. рус. культуры. 2000. – 223 с.

Анна Ільїна

Український мовно-інформаційний фонд НАН України
м. Київ

МОТИВ СВІТУ ЯК ГІПОСТАЗИС ГРАНИЧНОЇ МЕЖЕВОСТІ ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ

«Що це може означати, описати «світ» як феномен? Дати побачити, що з «сущого» показує себе всередині світу». М. Гайдеггер.
«Світ – це міради людей, що по - різному мислять про світ». М. Епштейн.

Філософський дискурс являє собою граничний вияв мисленнєвої функції свідомості: чисте мислення чистої свідомості. Але така чистота не припускає порожності через сутнісну структуру та функціональність «свідомості-про»[2], що в засаді і є мисленням. Це означає, що поза даністю певного Іншого мислення не може відбутися. Відношення як конститутивна функція мислення гіпостазується у предметі – об'єкті відношення. А оскільки філософська думка тяжіє до граничності [6], то її Інше має відповідати вимозі